

Studiul Preistoriei la Universitatea din Iași (1945-1989)

Nicolae Ursulescu

Cuvinte cheie: *arheologia ieșeană, Preistorie, Universitatea din Iași, Cucuteni, regim comunist*

Într-un articol anterior¹, am analizat modul în care s-a impus treptat predarea Preistoriei la Universitatea din Iași, de la începuturi până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial (1860-1945)². Articolul se încheia cu descrierea situației nefavorabile în care se găsea această disciplină la sfârșitul perioadei (1945), ca urmare a înlăturării din Universitate (1945), pe motive politice³, a profesorului Radu Vulpe (titularul cursului de Arheologie cu Preistorie), cel care reușise să impună studierea Preistoriei ca obiect de specializare⁴.

Plecarea profesorului Vulpe a fost urmată și de alte evenimente, care au avut drept rezultat faptul că, practic, la un moment dat, nu mai avea cine să predea această disciplină. Profesorul Paul Nicorescu (titularul Catedrei de Istorie antică și Epigrafie), care, după moartea lui Oreste Tafrali (decembrie 1937), preluase și funcția de director al Muzeului de Antichități⁵, era preocupat exclusiv de perioada clasică greco-romană,

¹ N. Ursulescu, „Etude de la Préhistoire à l’Université de Iași (jusqu’à la fin de la Deuxième Guerre Mondiale)”, în *Historia Universitatis Iassiensis*, III (2012), p. 121-133.

² Între timp, a apărut lucrarea lui Dimitrie-Ovidiu Boldur, *Studiul antichităților la Universitatea din Iași (până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial)*, Bacău, Editura Babel, 2016, în care se găsesc date suplimentare față de articolul nostru din 2012.

³ Prin unele „manevre colegiale” vindicative, prof. Radu Vulpe a fost încadrat, datorită activității desfășurate la Odessa în anii războiului, în prevederile punitive ale Decretului-lege pentru purificarea administrațiilor publice din 8 oct. 1944 (cu modificări la 24 noiembrie 1944).

⁴ N. Ursulescu, *op. cit.*, p. 130-132.

⁵ Rodica Radu, „Paul Nicorescu – o personalitate a vieții culturale ieșene”, în *Ion Neculce. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei*, s.n., II-III (1996-1997), p. 161-166; Dimitrie-Ovidiu Boldur, *op. cit.*, 2016, p. 133-140.

având numeroase probleme și cu reinstalarea a ceea ce mai rămăsese din patrimoniul Muzeului după refugiul de la Zlatna (1944-1945)⁶. De altfel, profesorul Nicorescu se va stinge curând din viață (24 iunie 1946), lăsând descoperit întreg învățământul de istorie antică la Universitatea din Iași.

Asistenta profesorului Vulpe, Meluța Miroslav (devenită Marin, prin căsătoria cu filologul Dumitru Marin⁷ – asistent și el la Catedra de Gramatică comparată din cadrul aceleiași Facultăți de Litere și Filosofie) și-a urmat magistrul la București, obținând un transfer provizoriu la Muzeul Național de Antichități, pentru studierea materialelor rezultate din săpăturile arheologice la care participase în anii 1942-1943, sub conducerea soților Ecaterina și Radu Vulpe (Izvoare, Costești, Giurgești, Petreni)⁸. De acolo a fost chemată, împreună cu soțul ei, la Accademia di Romania din Roma, unde obținuseră burse de studii. Schimbarea regimului politic în România, care a dus, printre altele, la desființarea Academiei fondate de Vasile Pârvan, i-a determinat pe cei doi să rămână definitiv în Italia, devenind apoi renumiți profesori la Universitatea din Bari⁹.

Celălalt colaborator apropiat al profesorului Radu Vulpe, Anton Nițu (1911-1995), care-i fusese student la Universitatea din București (dăduse licența în Preistorie), a ocupat, de la începutul lui 1941, postul de asistent, apoi (1943) pe cel de lector (șef lucrări) la Catedra de Arheologie cu Preistorie, dar nu a fost promovată, fiind suspectat de simpatii legionare; a și fost înlăturat de la Universitate (1951), suferind perioade lungi de detenție politică. Ulterior, și-a continuat activitatea de arheolog și preistorician în cadrul Muzeului de Istorie al Moldovei și al Institutului de Istorie și Arheologie din Iași, fiind considerat unul dintre cei mai competenți cunoscători ai civilizației cucuteniene¹⁰.

⁶ Vasilica Mîrza, „De la o expoziție arheologică la un muzeu. Muzeul de Antichități și colecțiile sale”, în *Historia Universitatis Iassiensis*, V (2014), p. 297. Dintr-o eroare, în acest articol, locul refugiului a fost indicat la Zalău în loc de Zlatna.

⁷ Marius Alexianu, „La période de Iași d'un grand humaniste: Demetrio Marin”, în *Studia Antiqua et Archaeologica*, V, 1998, p. 189-196.

⁸ N. Ursulescu, „Il periodo di Iași nella formazione e nell'attività di Meluța Marin”, în *Studia Antiqua et Archaeologica*, V, 1998, p. 197-206.

⁹ Idem, „Cariera italiană a doi universitari ieșeni: Demetrio și Meluța Marin”, în *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași*, seria Istorie, XLII-XLIII (1996-1997), 2000, p. 203-213; *Pertransierunt beneficiendo. In memoria di Demetrio e Meluța Marin* (sotto cura di Domenico Lassandro), în: *Quaderni di „Invigilata Lucernis” 3*, Dipartimento di Studi Classici e Cristiani, Università di Bari, 1995.

¹⁰ Vasile Chirica, „Anton Nițu (1911-1995)”, în *Arheologia Moldovei*, XVIII, 1995, p. 365-367. Dan Monah, „Anton Nițu”, în *Memoria Antiquitatis*, XXI, 1997,

Ceilalți doi angajați ai Muzeului de Antichități, Dumitru Ciurea și Dimitrie Berlescu, și-au reorientat preocupările spre istoria medievală, respectiv modernă – domenii în care au devenit reputeți specialiști¹¹.

Soluții de provizorat

Pentru suplینirea Catedrelor de Istorie Antică și Arheologie, rămase vacante, s-a apelat inițial, la Filip Horovitz (născut în 1894, la Iași), care își susținuse doctoratul la Universitatea din Iași, în 1926, cu o temă de istorie antică (*Provinciile procuratoriene ale Imperiului Roman*), publicând câteva articole în reviste de specialitate și micro-monografii despre figuri ale Antichității (Iulian Apostatul, Cleopatra etc.)¹². După unele mărturii ale celor care l-au cunoscut, lipsa experienței didactice și a prestaței în fața studenților a făcut dificilă comunicarea cu aceștia, astfel că, în toamna anului 1951, a fost înlăturat de la catedră.

În lipsa unor cadre locale, Ministerul a decis aducerea unor profesori de la București. Astfel, în 1947 și-a început activitatea la Iași, Dumitru Tudor (1908-1982), care, la acea dată, era (din 1943) șef de lucrări la Muzeul Național de Antichități din București. Fusese, ca și alți colegi de generație, bursier la Accademia di Romania din Roma (1933-1935). În mai 1938, mai făcuse o încercare de a se înscrie la concursul pentru ocuparea catedrei rămase vacantă prin decesul lui Oreste Tafrali, dar modificările legislative din acel an nu au mai permis accesul la postul de profesor universitar decât persoanelor care proveneau din învățământul superior¹³. Între 1947 și 1954, cât a stat la Iași, profesorul Tudor a fost titularul cursului de Istorie antică și Epigrafie, redenumit, în urma reformei învățământului din 1948, Istoria antică universală; în această calitate, a răspuns și de Muzeul de Antichități al Universității. De asemenea, a fost și decanul Facultății de Istorie-Geografie (1948-1950), din care s-a separat apoi Facultatea de Istorie (1950-1954)¹⁴. În 1954, s-a transferat la Universitatea din București. Deși preocuparea sa majoră a

p. 459-463; V. Chirica, Dan Aparaschivei, *Institutul de Arheologie Iași*. Iași, Editura Helios, 2004, p. 251-254; D.-O. Boldur, *op. cit.*, 2016, p. 129-130.

¹¹ Vasile Cristian, *Istoria la Universitatea din Iași*, Iași, 1985, p. 127, 129.

¹² Lucian Predescu, *Enciclopedia României. Cugetarea*, ediție anastatică, București, Editura Saeculum, Editura Vestala, 1999, p. 401. Horovitz a semnat unele lucrări cu pseudonimul Oroveanu.

¹³ N. Ursulescu, „Venirea profesorului Radu Vulpe la Iași”, în *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași*, seria Istorie, XLIV-XLV (1998-1999), 2002, p. 208-209.

¹⁴ V. Cristian, *op. cit.*, p. 123, 133.

constituit-o istoria Romei și a Daciei romane, totuși, în perioada petrecută la Iași, s-a implicat și în cercetarea unor obiective preistorice, prin calitatea pe care a avut-o de responsabil al șantierului arheologic Corlăteni¹⁵.

Un nou cadru organizatoric

Reforma învățământului din 1948 a schimbat fundamental organizarea sistemului universitar din România¹⁶, printre altele și prin faptul că au dispărut vechile catedre, bazate pe aprofundarea unor direcții de studiu și s-au introdus discipline cu un grad mai mare de generalizare. Astfel, vechiul curs Arheologie cu Preistorie a fost înlocuit cu discipline precum: Istoria veche a României, Istoria comunei primitive, Bazele arheologiei. Pentru acoperirea acestora, a fost adus de la București, pe post de conferențiar, Mircea Petrescu-Dîmbovița, care a început activitatea la Iași la 1 ianuarie 1949; din 1957 va deveni profesor titular, iar din 1964 a avut și dreptul de a conduce doctorate. Destinul cercetării arheologice la Iași, îndeosebi al celei preistorice, se va împlăti strâns, pentru mai bine de patru decenii, cu activitatea profesorului Petrescu-Dîmbovița, care a fost un adevărat creator de școală arheologică, nu numai pentru Iași, ci și pentru întreaga Moldovă¹⁷. Mircea Petrescu-Dîmbovița a fost, la Universitatea din București, discipolul profesorilor Ion Andrieșescu (întemeietorul arheologiei preistorice științifice în România) și Ion Nestor (cu care și-a susținut doctoratul în 1947). Nu insistăm asupra începuturilor activității sale până la venirea la Iași, deoarece, pe de o parte, aceasta a fost deja pe larg prezentată în diverse materiale¹⁸, iar pe de altă parte, dorim să ne concentrăm aici pe perioada sa ieșeană.

¹⁵ D. Tudor *et alii*, „Șantierul Corlăteni”, în *Studii și cercetări de istorie veche*, IV, 1953, 1-2, p. 394-436.

¹⁶ Mariana Momanu, „Universitatea «Al. I. Cuza» în anii sovietizării învățământului românesc”, în *Universitatea din Iași: de la modelul francez la sistemul Bologna* (coord. Gh. Iacob), Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2007, p. 245-265.

¹⁷ N. Ursulescu, „Academicianul Profesor Mircea Petrescu-Dîmbovița (1915-2013) – întemeietorul școlii moderne de arheologie la Iași”, în *Historia Universitatis Iassensis*, IV, 2013, p. 395-399; Victor Spinei, „Mircea Petrescu-Dîmbovița – o sută de ani de la naștere / The Centennial Anniversary of His Birth”, în V. Spinei, N. Ursulescu, V. Cotiugă (eds.), *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmbovița – in memoriam*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2015, p. 5-16; N. Ursulescu, Vasile Cotiugă, *Viața și activitatea Academicianului Mircea Petrescu-Dîmbovița. Date esențiale*, în *Orbis Praehistoriae...*, p. 17-60.

¹⁸ Vezi bibliografia indicată în lucrările de la nota anterioară.

Chiar din primul moment, activitatea sa didactică s-a împletit strâns cu cea de cercetare științifică, deoarece a activat, în paralel, și pe post de cercetător la Muzeul de Antichități din Iași (detașat de la Muzeul Național de Antichități). După înființarea, în toamna lui 1949, a Institutului de Istorie și Filosofie al Filialei Iași a Academiei Române¹⁹, Petrescu-Dîmbovița a fost numit cercetător științific și la Secția de Istorie a respectivului Institut. În 1952, Muzeul de Antichități a trecut de sub egida Universității în componența Institutului ca secție a acestuia, conducerea revenindu-i lui Mircea Petrescu-Dîmbovița. În septembrie 1953, s-a creat, în cadrul Institutului de Istorie și Filosofie, un sector de Istorie veche și Arheologie, condus tot de profesorul Petrescu-Dîmbovița. Acest sector și-a avut sediul, până în 1968, la Palatul Culturii, împreună cu Muzeul de Antichități. Vechiul Muzeu, creat de Oreste Tafrali în 1916, s-a transformat, în 1956, în Muzeul de Istorie a Moldovei, director fiind în continuare profesorul Petrescu-Dîmbovița.

Am insistat asupra acestor multiple transformări ale instituțiilor implicate în cercetarea arheologică ieșeană deoarece cumulul de responsabilități deținute de profesorul Petrescu a fost benefic pentru dezvoltarea integrată a arheologiei ieșene, în general, și a celei preistorice, în special. Multe dintre orele de seminar, lucrările practice și consultațiile ținute de profesori cu studenții la disciplinele de istorie veche și arheologie se desfășurau în cadrul Muzeului, cu aplicație directă pe materiale arheologice, ceea ce a atras mulți studenți către arheologie. De asemenea, studenții interesați aveau acces mult mai lesnicios la lucrările de specialitate din biblioteca Muzeului și a Institutului, într-o perioadă în care, în bibliotecile publice (inclusiv cele universitare) se impuseseră restricții drastice la consultarea cărților mai vechi.

În octombrie 1967, activitatea arheologică ieșeană și învățământul din acest domeniu au cunoscut o nouă etapă evolutivă, prin numirea profesorului Petrescu-Dîmbovița în funcția de director al Institutului de Istorie și Arheologie, ceea ce i-a permis să îmbine și mai strâns activitatea didactică cu cea de cercetare. S-au lărgit astfel și posibilitățile de deschidere spre știința arheologică din alte țări, prin schimburi de lucrări științifice (mai ales cu ajutorul celor două reviste editate de Institut, care au îmbogățit în mare măsură fondul documentar al bibliotecii), prin participări la congrese, simpozioane și alte manifestări științifice, prin

¹⁹ Acesta se va separa, în 1964, în Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” și Centrul de Cercetări Filosofice („Leonid Boicu”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași*, VI, 1969, p. I-VII).

vizite de documentare în alte țări, prin vizita la Iași a unor arheologi de renume, pentru a-i aminti doar pe Vere Gordon Childe, Marija Gimbutas sau Tatjana Passek.

Pe planul dezvoltării relațiilor arheologice ieșene, cu trimitere directă la cercetarea perioadei preistorice, un moment deosebit l-a constituit organizarea la Iași și Piatra Neamț (24-28 septembrie 1984) a unei importante sesiuni științifice internaționale, cu ocazia centenarului descoperirii stațiunii eponime de la Cucuteni, care a dat numele uneia dintre cele mai strălucite civilizații ale preistoriei europene. Comunicările susținute la această primă mare reuniune arheologică internațională organizată la Iași au fost adunate într-un volum de referință, printre semnatarii contribuțiilor numărându-se reprezentanți de frunte, la acea dată, ai cercetării arheologice și cu caracter interdisciplinar din România (M. Petrescu-Dîmbovița, Vladimir Dumitrescu, Eugen Comșa, Anton Nițu, Olga Necrasov, Sergiu Haimovici, Marin Cârțumaru ș.a.), precum și din alte țări (Marija Gimbutas, Olaf Höckmann, Linda Ellis, John G. Nandris, Gisele Burger)²⁰.

Pregătirea specialiștilor

Chiar de la începutul activității sale la Iași, profesorul Petrescu-Dîmbovița s-a preocupat în permanență de formarea unui nucleu competent de colaboratori, cu ajutorul cărora să poată duce la îndeplinire proiectele de lungă durată pe care și le propusese, cum ar fi: executarea unor intense și susținute cercetări de suprafață pe tot teritoriul Moldovei pentru descoperirea unor noi situri arheologice, care să acopere marile lacune existente la acea dată în cunoașterea trecutului acestei regiuni²¹; efectuarea unor ample săpături arheologice, cu dezvelirea exhaustivă a unor așezări; formarea unei dense rețele de muzee²², ca instituții de

²⁰ M. Petrescu-Dîmbovița *et alii* (eds.), *La civilisation de Cucuteni en contexte européen*, Bibl. Archaeologica Iassensis I, Iași, Université „Al. I. Cuza”, 1987.

²¹ Acțiune finalizată prin publicarea a numeroase rapoarte asupra cercetărilor de suprafață întreprinse, dar mai ales prin monumentală monografie *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, București, Editura Academiei, 1970 (autori: N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Emilia Zaharia).

²² Amintim, în acest sens, încadrarea cu specialiști în arheologie, formați la Universitatea din Iași, a unor muzee din Moldova, precum: Suceava (Mircea Ignat), Botoșani (Paul Șadurschi, Octavian-Liviu Șovan), Bacău (Viorel Căpitanu, Constantin Buzdugan), Piatra Neamț (Mihai Zamoșteanu, Costin Scorpan, Ștefan Cucuș, Dan Monah, Gh. Dumitroaia), Roman (Vasile Ursachi), Vaslui (Rica Popescu, Ruxandra Maxim-Alaiba), Bârlad (Eugenia Popușoi), Huși (Violeta Bazarciuc-Teodoru), Galați (Mihalache Brudiu), Focșani (Victor Bobi) ș.a.

cercetare intensivă a unor microzone. Pentru a aduce la îndeplinire aceste importante obiective, nu era suficientă doar voința unui om, ci desfășurarea unei activități colective coordonate. În acest sens, i-a adunat în jurul său pe puținii specialiști existenți la început (Anton Nițu, Neculai și Emilia Zaharia), a adus un asistent (Marin Dinu), absolvent (1951) al Universității din București și, mai ales, a format dintre studenții săi o pleiadă de tineri cercetători, care au activat în cadrul Sectorului de Arheologie al Institutului „A. D. Xenopol”, dar, în anumite perioade, și la Universitate, pentru conducerea unor cursuri și seminarii speciale. Dintre aceștia, colaboratorii săi cei mai apropiați, în primii ani de cercetări, au fost Marin Dinu, Adrian Florescu și Emilian Bold (ultimul trecând, ulterior, din cauza unor probleme de sănătate, la cercetarea istoriei contemporane).

Datorită acestui program didactic și științific, urmărit cu tenacitate, a fost posibil ca, practic, absolut toate marile perioade ale preistoriei și protoistoriei să fie acoperite cu cercetători. Rezultatul s-a văzut clar în 1990, când Sectorul de Arheologie a avut suficienți specialiști și un prestigiu științific consolidat pentru a se putea constitui într-un Institut de Arheologie autonom în cadrul Filialei Iași a Academiei Române. Cu mici excepții, toți acești cercetători ai Preistoriei și Protoistoriei s-au format pe băncile Universității ieșene, sub atenta îndrumare a profesorului Petrescu-Dîmbovița, care le-a transmis pasiunea pentru arheologie. Considerăm că o succintă enumerare a acestora (în funcție de epocile cercetate²³), pentru perioada aici avută în vedere, este edificatoare pentru susținerea afirmațiilor de mai sus: Vasile Chirica (paleolitic); N. Ursulescu, Dan Monah, Cornelia-Magda Istrati / Mantu (Lazarovici) (neolitic și eneolitic); Marilena Florescu, Adrian C. Florescu, Constantin Iconomu (epocile bronzului și a fierului); Silvia Teodor, Silviu Sanie, Șeiva Sanie (perioada dacică); Dan Gh. Teodor, Ion Ioniță, Victor Spinei, Cătălina Andrei-Bloșiu (perioada marilor migrații). La cei enumerați mai sus se adaugă și cei formați în alte centre universitare, dar care și-au găsit împlinirea științifică și profesională tot la Iași. Astfel, profesorul Petrescu-Dîmbovița, înfruntând opreliștile impuse de prigoana politică, l-a ajutat direct pe Anton Nițu să se reintegreze în cercetarea științifică. Colaboratorul său apropiat la catedră și în cercetarea arheologică, Marin Dinu,

²³ Pentru o trecere în revistă, pe epoci (începând de la paleolitic și până la perioada dacică, inclusiv), a cercetărilor efectuate de școala arheologică ieșeană în perioada 1949-1959, vezi *Arheologia Moldovei*, XXII (1999), 2002, p. 147-207 (sinteze semnate de Vasile Chirica, Dan Monah, Marin Dinu, Mircea Petrescu-Dîmbovița, Atilla László și Silviu Sanie).

și-a susținut doctoratul sub conducerea sa, devenind un specialist avizat pentru problemele eneoliticului final din Moldova. Dintre absolvenții de la Cluj, a lucrat mai întâi cu profesorul Nicolae Gostar (venit în 1957), care a adus un suflu nou în predarea istoriei antice și în cercetarea fortificațiilor dacice din Moldova, apoi (din 1962) și cu Attila László, inițial specialist în perioada romană, care, din necesități didactice și științifice, și-a adaptat preocupările la studiul Preistoriei, aducând contribuții importante în cunoașterea culturii Cucuteni (mai ales a aspectului Ariușd din sud-estul Transilvaniei) și a Hallstatt-ului timpuriu (temă în care și-a susținut și doctoratul, sub îndrumarea profesorului Petrescu), dar și în cunoașterea metodelor moderne de cercetare în arheologie (îndeosebi în domeniul datărilor absolute). În fine, Virgil Mihailescu-Bîrliba (absolvent al Universității din București), afirmat ca arheolog și numismat la Muzeul din Piatra Neamț, a fost adus la Iași pentru a așeza cercetarea numismatică pe baze științifice – lucru realizat atât prin studiile de specialitate elaborate (cu un plus de preocupare pentru perioada dacică), cât și prin cursurile ținute la Universitate (după 1990).

În afara cunoștințelor primite la orele de curs și seminar, considerăm că formarea acestor specialiști s-a realizat îndeosebi prin trei căi principale:

A) Participarea efectivă a studenților pe șantierele-școală, conduse de profesorii Facultății de Istorie din Iași și de colaboratorii lor de la Institutul de Istorie și Arheologie; amintim, în această direcție, șantierele cu un deosebit impact, care au fost bază de practică arheologică pentru mai multe generații de studenți: Trușești, Bicaz, Hlincea, Cucuteni²⁴, Erbiceni, Stoicani, Foltești – toate fiind nume de referință în arheologia românească. În cadrul acestor șantiere, studenții practicanți, care doreau să se dedice profesiei de arheolog, primeau sarcini concrete de supraveghere a unui sector (despre care făceau adnotări în carnetul propriu), de realizare a planurilor și desenelor, de colectare a materialelor descoperite și marcarea primară a pachetelor, apoi de curățare și marcarea a artefactelor. Activitatea continua și în timpul anului universitar, prin participarea la întregirea și prelucrarea materialelor ceramice în laborator.

B) Cercul științific studentesc de arheologie și istorie veche a fost conceput ca un laborator pentru testarea publică a lucrărilor realizate de studenții pasionați de arheologie; de regulă, aceste lucrări aveau tangență cu tema tezei de licență, fiind îndrumate de coordonatorul tezei.

²⁴ Vezi, de ex., mărturiile despre importanța șantierului de la Cucuteni, semnate de A. László, N. Ursulescu, C. Ionomu, M. C. Văleanu, în volumul: M. Petrescu-Dîmbovița, M. C. Văleanu, *Cucuteni-Cetățuie. Monografie arheologică*, Piatra Neamț, Editura „Constantin Matasă”, 2004, p. 355-369.

Președintele cercului făcea o planificare anuală a lucrărilor ce urmau să fie prezentate în ședințele lunare. Anunțarea ședinței era însoțită de indicarea unei bibliografii minimale, pentru ca participanții să fie în cunoștință de cauză cu problemele prezentate de colegul lor. La ședințe, care se desfășurau duminica (în condițiile în care orele de curs și seminar acopereau toate celelalte zile ale săptămânii), participau toți profesorii de specialitate, ceea ce dădea discuțiilor o notă de elevație și profesionalism. În concepția profesorului Petrescu-Dîmbovița, ședințele cercului studențesc trebuiau să joace rolul vechilor seminarii din perioada interbelică, conduse de titularul disciplinei; în acest fel, membrii cercului căutau să se pregătească în mod deosebit pentru fiecare ședință, iar profesorii puteau să evalueze capacitățile și evoluția științifică a studenților participanți. De aceea, considerăm că activitatea acestui cerc a reprezentat un cadru important pentru formarea și selectarea viitorilor specialiști.

C) Îndrumarea doctoranzilor în cadrul stagiului de doctorat, activitate care a început după 1964, când profesorul Petrescu-Dîmbovița a primit dreptul de a conduce doctorate la Facultatea de Istorie a Universității din Iași. Printre doctoranzii profesorului s-au aflat nu numai specialiștii din Iași și din Moldova, ci și din alte zone ale țării; îi amintim aici doar pe: Iuliu Paul, directorul Muzeului Brukenthal din Sibiu (ulterior primul Rector al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia); Silvia Marinescu-Bîlcu de la Institutul de Arheologie din București, cunoscută cercetătoare a perioadei neo-eneolitice; Mircea Rusu, cercetător preistoric la Institutul de Arheologie din Cluj; Ivan Ordentlich de la Muzeul Țării Crișurilor din Oradea ș.a. Toți aceștia au primit o atență îndrumare din partea profesorului Petrescu-Dîmbovița, începând de la alegerea temei, stabilirea planului și etapelor de lucru, îndrumarea bibliografică, discutarea unor probleme controversate, vizitarea doctoranzilor pe șantierele proprii (adeseori cu indicații în interpretarea situațiilor stratigrafice) și încheind cu citirea atentă a referatelor și tezelor, urmate de sugestii pentru îmbunătățirea lor. Astfel, multe dintre aceste teze au putut fi apoi publicate, sub formă de studii sau monografii, îmbogățind literatura de specialitate.

Reînființarea Seminarului de Arheologie

Separarea, în 1968, a Sectorului de Arheologie al Institutului de Istorie și Arheologie din Iași de Muzeul de Istorie a Moldovei (trecut în componența Complexului Muzeal „Moldova” de la Palatul Culturii) s-a resimțit pe planul contactului direct al studenților cu materialele

arheologice. Lectorul Marin Dinu, care lucra nemijlocit cu studenții în cadrul seminarelor de arheologie, a solicitat și a obținut de la conducerea Universității, la începutul anului 1969, înființarea unui Seminar de Arheologie, prin care se dorea reînnoirea vechilor tradiții universitare din perioada interbelică, când aceste seminarii (aferente catedrelor de specialitate) dispuneau de bibliotecă proprie și material didactic, ambele utilizate în pregătirea directă a studenților. În cadrul noului Seminar, conceput și ca o instituție de cercetare, s-au înființat un laborator de restaurare și un cabinet de desen și fotografiere a pieselor, necesare atât pentru întocmirea fișelor de evidență, cât și pentru valorificarea descoperirilor prin publicare științifică.

Dacă la început Seminarul a funcționat în trei încăperi dintr-o clădire improprie (actualul corp O al Universității), în anii '80, prin strădaniile profesorului Dinu, s-a obținut o clădire cu destinație specială pentru Seminarul de Arheologie (corpul H al Universității – monument istoric, cunoscut sub numele de „Casa Catargi”), ceea ce a permis și constituirea unei expoziții arheologice cu caracter didactic – expoziție care s-a îmbogățit continuu prin desfășurarea noilor cercetări arheologice, cu participarea directă a studenților, în cadrul practicii de specialitate. Această colecție muzeală, îmbogățită prin cercetările desfășurate după 1990, a oferit materialul de bază pentru constituirea secției Cucuteni a actualului Muzeu al Universității.

Prin constituirea Seminarului de Arheologie s-a putut relua desfășurarea aplicativă a orelor de arheologie: studenții au beneficiat, astfel, de contactul direct cu materialele arheologice, ceea ce le dădea posibilitatea să observe caracteristicile artefactelor din diferite perioade, reușind să realizeze evaluarea comparativă a acestora.

Aspecte didactice

Predarea disciplinelor de istorie, inclusiv a celor de arheologie preistorică (în primul rând Istoria comunei primitive, apoi Bazele arheologiei / Introducere în arheologie, dar și partea de Preistorie a cursului de *Istoria veche a României*, ca și conținutul altor cursuri speciale cu teme de Preistorie) era limitată, până prin 1964, de obligația de a se utiliza manualele și lucrările sovietice, elaborate prin prisma unui materialism istoric de factură dogmatică. Evident, în această situație, accentul cădea aproape în totalitate pe factorii economici și sociali, în timp ce aspectele spirituale, mai ales cele legate de viața religioasă, erau minimalizate. Totuși, din punct de vedere teoretic, profesorii de

arheologie formați în perioada interbelică au utilizat în continuare și paradigma cultural-istorică, dominantă în arheologia universală încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care impunea ca atenția să se îndrepte spre descrierea cât mai riguroasă a materialelor descoperite, neglijându-se, însă, în mare măsură, factorul uman care crează respectivele artefacte, în funcție de necesități și de comportamentul individual și colectiv, specific unei anumite perioade²⁵.

După schimbarea politicii românești la mijlocul deceniului al șaptelea (prin desprinderea parțială de sub tutela URSS), un impuls în orientarea cercetării și predării Preistoriei în universități a venit și ca urmare a posibilității de a utiliza unele lucrări din arheologia occidentală. În acest sens, de o largă utilizare s-au bucurat traducerile celor două sinteze fundamentale ale marelui arheolog englez Gordon Childe (*Man make himself*, London, 1936; *What happened in History*, London, 1942 – ambele cu mai multe ediții ulterioare)²⁶, menite să întărească paradigma cultural-istorică și să înlăture o serie de axiome dogmatice preluate din literatura sovietică, chiar dacă Childe a înclinat spre preluarea unor aspecte ale materialismului istoric. În acest sens a elaborat și profesorul Mircea Petrescu-Dîmbovița cele două manuale universitare destinate studenților²⁷.

Și în ceea ce privește structura planului de învățământ s-au produs unele modificări, deoarece, în condițiile apariției, în anii terminali, a grupelor de specializare pe marile perioade ale istoriei, s-au introdus, pe lângă cursurile generale, o serie de cursuri și seminarii speciale care permiteau studenților să deprindă mai bine lucrul cu izvoarele istorice și cu modalitățile de interpretare a acestora. Astfel, la grupa de specializare în Arheologie s-au ținut și cursuri și seminarii cu profil de preistorie (despre neoliticul României, despre originea și evoluția culturii Cucuteni, despre perioada de tranziție la epoca bronzului ș.a.). Pe lângă cadrele de specialitate ale Facultății, au fost invitați să țină asemenea cursuri sau să conducă seminarii și cercetători de la Institutul de Istorie și Arheologie, în funcție de profilul specializării lor.

²⁵ Pentru o privire critică asupra teoriei cultural-istorice, vezi Mircea Anghelinu, *Evoluția gândirii teoretice în arheologia din România. Concepte și modele aplicate în preistorie*, Târgoviște, Editura „Cetatea de Scaun”, 2003.

²⁶ Titlurile traducerilor în limba română: *Făurirea civilizației*, București, Editura Științifică, 1966; *De la preistorie la istorie*, București, Editura Științifică, 1967.

²⁷ M. Petrescu-Dîmbovița, *Scurtă istorie a Daciei preromane*, Iași, Editura Junimea, 1978; M. Petrescu-Dîmbovița et alii, *Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995 (cel de-al doilea, deși a apărut în 1995, a fost redactat tot înainte de 1990 – n.n.).

În condițiile ruperii cvasi-totale a legăturilor științifice cu Occidentul, noutățile teoretice apărute în mediul anglo-saxon, cu începere din deceniul la șaptea, în cadrul așa-numitului curent procesualist (*New Archaeology*), nu au putut avea ecou și în studierea preistoriei din România, astfel că reconstituirea mediului ambiental în care au trăit comunitățile preistorice, ca și înțelegerea contextelor care au dat naștere diferitelor tipuri de artefacte și complexe arheologice, au rămas încă multă vreme doar încercări sporadice și deziderate ale cercetării arheologice românești; de abia după 1990 se vor produce schimbări în această direcție. În această situație, teoria cultural-istorică, cu toate limitele sale în ceea ce privește punerea în valoare a factorului uman, a avut, totuși, meritul că i-a învățat pe studenții din acei ani că la baza oricărei interpretări trebuie să se găsească prezentarea corectă și detaliată atât a situațiilor arheologice constatate pe teren, cât și a materialelor descoperite. În acest spirit au fost redactate cele mai multe dintre rapoartele și monografiile arheologilor ieșeni crescuți la școala profesorului Mircea Petrescu-Dîmbovița.

Cercetările interdisciplinare în arheologie

O preocupare căreia i s-a acordat o atenție mereu sporită în această perioadă a fost aceea a implementării în cercetarea arheologică a metodelor utilizate în alte științe, care puteau să contribuie la lărgirea posibilităților de interpretare practică și teoretică a descoperirilor efectuate. Paleta largă a disciplinelor și a personalităților științifice existente în cadrul Universității din Iași i-a permis profesorului Petrescu-Dîmbovița să pună bazele unor colaborări care s-au dezvoltat și perfecționat treptat. Cea mai rodnică dintre aceste colaborări a fost stabilită cu colectivul de zoologie și antropologie al Facultății de Biologie, condus de profesor Olga Necrasov, creatoare a unei școli ieșene de paleoantropologie și arheozoologie, dintre discipolii ei remarcându-se, în mod deosebit, Maria Cristescu, Sergiu Haimovici, Maria Știrbu, Dan Botezatu, la rândul lor formatori ai generației mai noi, care continuă și astăzi această colaborare benefică ambelor părți. Studiarea materialului osteologic uman și animal le-a dat posibilitatea arheologilor să perceapă importante aspecte ale preistoriei și ale mediului în care trăiau oamenii din așezările cercetate. Pe de altă parte, cercetările arheologice l-au furnizat biologilor un excelent material comparativ, pentru înțelegerea liniilor evolutive ale speciilor regnului animal. Aceleași lucruri se pot spune și despre domeniul arheobotanicii, unde colaborarea a început tot

din această perioadă, îndeosebi prin cercetările Feliciei Monah și ale lui Marin Cârciumaru.

Alte colaborări pluridisciplinare și interdisciplinare benefice au fost stabilite cu colegii de la Facultățile de Geografie-Geologie (pentru înțelegerea paleomediului, a evoluției sale, precum și a rolului jucat de factorii geografici în viața comunităților preistorice) și Fizică (îndeosebi pentru aplicarea unor metode moderne de datare absolută, precum termoluminescența, a materialelor arheologice). Chiar dacă rezultatele din aceste ultime două domenii nu au fost la fel de spectaculoase precum cele obținute din colaborarea cu biologia, totuși important a fost faptul că s-a făcut începutul, ceea ce a deschis mai târziu (în anii de început ai mileniului III) calea unei colaborări statornice, chiar instituționalizate, care cuprinde actualmente fațete din ce în ce mai diversificate, în cadrul Platformei Arheoinvest.

Merită subliniat și faptul că profesorul Petrescu-Dîmbovița, în calitate de redactor-șef al revistei *Arheologia Moldovei* (pe care a fondat-o în 1961), a inițiat, începând cu nr. XI (1987), rubrica „Cercetări interdisciplinare”, care continuă și în prezent, cu materiale extrem de importante pentru promovarea spiritului interdisciplinar în cercetarea arheologică, mai ales a celei preistorice.

Important este și faptul că maniera interdisciplinară de abordare a Preistoriei a fost promovată și în cadrul cursurilor, ajungându-se chiar la predarea unor cursuri speciale de metode moderne în arheologie (Attila László). În acest fel, studenții au conștientizat, încă de pe băncile facultății, importanța gândirii în manieră pluri- și interdisciplinară a cercetării arheologice.

Ultimii ani

După 1983, când profesorul Mircea Petrescu-Dîmbovița a fost pensionat²⁸, disciplinele de istorie veche și arheologie au parcurs, până în 1989, o linie descendentă, aceasta înscriindu-se pe fondul general al masivelor restricții impuse de regimul ceaușist în ultima perioadă a

²⁸ Mircea Petrescu-Dîmbovița și-a continuat activitatea la Universitate, în calitate de profesor consultant (conducător de doctorate), până la începutul anului 2011, când noua Lege a învățământului a desființat această categorie didactică. La Institutul de Istorie și Arheologie și-a continuat activitatea de director până la începutul anului 1990, când s-a hotărât scindarea în Institut de Istorie și Institut de Arheologie, alegându-se noi conducători. După alegerea sa în Academie (membru corespondent în 1991 și membru titular în 1996), profesorul Mircea Petrescu-Dîmbovița și-a desfășurat activitatea în cadrul înaltului for științific, până la trecerea sa în neființă.

existenței sale. La fel ca în întregul învățământ superior românesc, nu a mai existat posibilitatea reținerii și promovării tinerilor absolvenți în universități, ceea ce a creat un decalaj tot mai accentuat de vârstă între corpul profesoral și tineretul studios. De asemenea, în ultimul deceniu al regimului comunist a fost stopată promovarea în cadrul învățământului universitar, iar pregătirea prin doctorat a fost restricționată la minimum. Așa s-a ajuns la situația ca, după ce și profesorul Marin Dinu a fost pensionat în toamna anului 1989, disciplinele de istorie veche și arheologie urmau să fie predate doar de două cadre didactice (Attila László și Mihail Vasilescu), ambii doar cu gradul de lector, deși susținuseră doctoratul. Dintre aceștia, doar primul avea preocupări în domeniul arheologiei, mai ales a celei preistorice. Nefiind permise concursurile pentru ocuparea posturilor vacante, semnatarul acestor rânduri a fost transferat, la începutul anului universitar 1989-1990, ca titular la disciplina Istoria veche a României.

Căderea regimului comunist a adus, treptat, schimbări profunde și în domeniul predării și cercetării arheologiei la Universitatea din Iași. Acest lucru se va produce, însă, într-un alt cadru organizatoric și legislativ, în mare măsură cu implicarea a noi persoane și la dimensiuni sporite și diversificate, problemă care necesită o cercetare aparte.

Concluzii

Studiul Preistoriei la Universitatea din Iași în anii regimului comunist a fost dominat de personalitatea de excepție a profesorului Mircea Petrescu-Dîmbovița, unul din cei mai de seamă reprezentanți ai arheologiei din România și creator al școlii arheologice moderne la Iași și în Moldova. Cu pasiune, tact și devoțiune, profesorul a reușit să ocolească și să se strecoare printre obstacolele politice, aducând cercetarea arheologică din Iași la un înalt nivel științific. A știut să atragă în cercetare absolvenți merituoși, formând un tot unitar din forțele implicate în sistemul Academiei, Universității și Muzeului. Această emulație a răsfrânt-o și asupra cercetării din celelalte centre importante din Moldova, sprijinind direct formarea unor muzee puternice și a unor apreciate reviste de specialitate la Piatra Neamț, Bacău, Suceava, Botoșani, Vaslui și Galați, promotorii locali fiind, în cea mai mare parte, arheologi și istorici absolvenți ai Universității din Iași. Astfel a fost inițiat un mecanism de cercetare, bine pus la punct, capabil să funcționeze creativ și după retragerea din activitatea didactică a profesorului și după trecerea sa în neființă.

Bazele puse în perioada postbelică pentru constituirea unui puternic centru de cercetare preistorică la Iași vor contribui decisiv la adaptarea acestei cercetări, după 1990, la cerințele arheologiei moderne, după modelele centrelor mai avansate din vestul Europei, prin regândirea abordării teoretice și prin transferul de cunoștințe tehnologice în domeniu.

Etude de la Préhistoire à l'Université de Iași (1945-1989)

(Résumé)

Mots clefs: *recherche archéologique, Université de Iași, Préhistoire, Cucuteni, régime communiste*

A la fin de la Deuxième Guerre Mondiale, l'Université de Iași a perdu plusieurs professeurs, exclus pour de raisons politiques, décédés ou réfugiés de la Roumanie en d'autres pays, à cause de l'instauration du régime communiste. La situation était la même à la Chaire d'Archéologie et de Préhistoire de la Faculté des Lettres et Philosophie. La réforme de l'enseignement de l'année 1948 a copié le modèle soviétique; entre autres, les anciennes chaires, basées sur la spécialisation, ont été remplacées par des cours à caractère général. Pour l'histoire sont apparus des cours d'Histoire de la Roumanie et d'Histoire universelle, pour chacune des quatre grandes périodes (ancienne, médiévale, moderne et contemporaine). Les nouvelles autorités ont solutionné le besoin de personnel pour l'enseignement d'archéologie et d'histoire ancienne à Iași par le transfert de quelques spécialistes du Musée National d'Antiquités de Bucarest, parmi lesquels le professeur Mircea Petrescu-Dîmbovița (1915-2013), qui a été chargé des disciplines d'Histoire ancienne de la Roumanie et d'Histoire de la commune primitive. Il était le disciple des professeurs Ioan Andrieșescu (le fondateur de l'archéologie préhistorique scientifique en Roumanie) et Ion Nestor (sous la direction duquel il a soutenu son doctorat en 1947. Dès son arrivée à Iași (1949), il a reçu aussi le poste de chercheur au Musée d'Antiquités de l'Université, qui a été ultérieurement encadré dans la structure de l'Institut d'Histoire de l'Académie Roumaine, récemment créé. Ainsi, son activité didactique a été étroitement entrelacée avec celles de muséologie et de recherche scientifique, parce qu'il est devenu le directeur du Musée d'Histoire de la Moldavie (la nouvelle dénomination, à partir de 1956, de l'ancien Musée d'Antiquités) et le dirigeant du Secteur d'Histoire ancienne et d'Archéologie (1953) du cadre de l'Institut d'Histoire. Le Secteur d'Archéologie et le Musée ont fonctionné ensemble jusqu'en 1968, au Palais de la Culture, ce qui a été bénéfique pour l'évolution intégrée de l'archéologie à Iași. Plusieurs activités didactiques d'archéologie se sont déroulées au Musée, où il y avait une bonne bibliothèque de spécialité, aussi bien que la possibilité de travailler directement avec des matériaux archéologiques, ce qui a attiré les étudiants vers ce domaine.

A partir de 1967, le professeur Petrescu-Dîmbovița est devenu directeur de l'Institut d'Histoire et d'Archéologie et a quitté la direction du Musée. La nouvelle situation lui a permis de joindre encore étroitement l'activité didactique et de recherche et de réaliser une ouverture vers l'archéologie d'autres pays, par des échanges intenses, de travaux scientifiques, des participations aux réunions scientifiques internationales et par l'accueil de quelques archéologues renommés à Iași (Vere Gordon Childe, Marija Gimbutas, Tatjana Passek etc.). En 1984, à l'occasion du centenaire de la découverte de la station éponyme de Cucuteni, une importante session scientifique internationale a été organisée à Iași; les communications ont été publiées dans un volume de référence, où des représentants de premier rang de la recherche archéologique et des domaines interdisciplinaires de Roumanie et d'autres pays (M. Gimbutas, Olaf Höckmann, Linda Ellis, John G. Nandris, Gisele Burger) ont signé leurs contributions.

Une préoccupation permanente du professeur Petrescu-Dîmbovița a été la formation des spécialistes, nécessaires pour l'accomplissement des objectifs à longue durée qu'il envisagé: investigations archéologiques de surface intenses et permanentes sur tout le territoire de la Moldavie afin de remplir les grandes lacunes concernant le passé de cette région; exécution d'amples fouilles archéologiques, par la découverte exhaustive de quelques habitats; la formation d'un dense réseau de musées en Moldavie, destinés à la recherche intensive de certaines micro zones. Au fur et à mesure, il a réussi à former des chercheurs spécialisés dans toutes les grandes périodes de la Préhistoire et Protohistoire; quelques-uns ont devenu également ses collaborateurs didactiques, à l'Université. Hormis les connaissances reçues aux cours et séminaires, ces spécialistes ont été surtout formés par trois voies principales:

A) La participation des étudiants aux travaux des chantiers archéologiques école (Trușești, Bicaz, Hlincea, Cucuteni, Erbiceni, Stoicani, Foltești etc.) et pendant l'année universitaire à des activités de laboratoire (l'étude des matériaux résultés des fouilles).

B) Le cercle scientifique des étudiants en archéologie et histoire ancienne pour qu'ils puissent faire eux-mêmes des travaux scientifiques, qui étaient ouvertement discutés et analysés dans la présence des professeurs de spécialité. L'activité du cercle a représenté un cadre important pour la formation et la sélection de futurs spécialistes.

C) Le conseil des candidats au doctorat, activité commencée dès 1964, quand le professeur Petrescu-Dîmbovița a reçu la maîtrise des doctorats à la Faculté d'Histoire de l'Université de Iași. Parmi les doctorants du Professeur il y avait non seulement des spécialistes de Iași et de Moldavie, mais aussi d'autres zones du pays. Les thèses élaborées sous la direction du Professeur ont pu ultérieurement être publiées en tant qu'études et monographies.

En 1969, par l'initiative du professeur Marin Dinu (collaborateur du professeur Petrescu-Dîmbovița), a été refondé le *Séminaire d'Archéologie* de l'Université (existant dans la période entre les deux guerres), ce qui a permis

aux étudiants de connaître directement les matériaux archéologiques dans les heures de séminaire et de travaux pratiques. Le Séminaire a été aussi conçu comme un établissement de recherche, ayant un laboratoire de restauration et un cabinet de dessin et de photographie des pièces archéologiques. Le Séminaire fonctionne encore à cette heure dans un bâtiment monument historique. La collection archéologique du Séminaire, enrichie par les fouilles entreprises après 1990, a offert le matériel essentiel pour l'exposition Cucuteni de l'actuel Musée de l'Université.

L'enseignement des disciplines d'histoire, y compris celles d'archéologie préhistorique, était limité, jusqu'environ 1964, par l'obligation d'utiliser les manuels et les travaux soviétiques, élaborés dans la vision d'un matérialisme historique de facture dogmatique. L'accent tombait sur les facteurs économiques et sociaux, alors que les aspects spirituels étaient minimalisés. Cependant, du point de vue théorique, les professeurs d'archéologie, formés entre les deux guerres, ont utilisé de suite le paradigme culturel-historique, qui mettait l'accent sur la description rigoureuse des matériaux trouvés. Après le détachement partiel de la tutelle de l'Union Soviétique au milieu de la septième décennie, l'enseignement de la Préhistoire dans les universités a gagné un nouvel esprit, qui a permis aussi l'utilisation de quelques travaux de l'archéologie occidentale, d'abord les deux traductions en roumain des livres de Gordon Childe (*Man make himself; What happened in History*), qui ont consolidé le paradigme culturel-historique, en éliminant une série d'axiomes dogmatiques, reprises de la littérature soviétique. Dans cette conception, ont été aussi élaborés les deux manuels universitaires du professeur Petrescu-Dîmbovița. De même, la structure curriculaire a été partiellement modifiée, par l'apparition des groupes de spécialisation : ainsi, les étudiantes ont bénéficié, en plus des cours généraux, de cours et de séminaires spéciaux, qui leur a permis de travailler avec les sources historiques et d'apprendre des modalités de les interpréter. Par exemple, des cours et des séminaires avec thèmes de préhistoire (le néolithique de la Roumanie; la culture Cucuteni; la période de transition vers l'Âge du Bronze etc.) ont été introduits pour la groupe de spécialisation en Archéologie.

À cause des relations scientifiques sporadiques et faibles avec l'Occident, les nouveautés théoriques du processualisme (*New Archaeology*) n'ont pas eu écho dans l'étude de la Préhistoire en Roumanie, ainsi que l'entendement des contextes dont ont résulté différents artéfacts et structures archéologiques a resté encore longtemps rien que des desiderata de la recherche archéologique roumaine. Dans cette situation, la théorie culturelle-historique, en dépit de ses limites, a eu le mérite d'apprendre aux étudiants dès lors que la présentation correcte et détaillée des situations archéologiques constatées sur le terrain et des matériaux résultés doit être à la base de quelques interprétations. Dans cet esprit ont été rédigés la plupart des rapports et monographies des archéologues de Iași, formés à l'école du Professeur Mircea Petrescu-Dîmbovița.

Une attention de plus en plus augmentée a été accordée à l'implémentation dans la recherche archéologique des méthodes utilisées par d'autres sciences, afin d'élargir les possibilités d'interprétation des découvertes. Le large spectre des domaines et des personnalités scientifiques de l'Université de Iași a permis au professeur Petrescu-Dîmbovița d'entamer quelques collaborations interdisciplinaires, parmi lesquelles la plus fertile a été celle déroulée avec le collectif de zoologie et anthropologie, dirigé par professeur Olga Necrasov, créatrice d'une école de paléanthropologie et archéozoologie à Iași. Ses disciples (Maria Cristescu, Sergiu Haimovici, Maria Știrbu, Dan Botezatu et d'autres) ont été, à leur tour, formateurs de la nouvelle génération des spécialistes, qui continuent aussi à présent cette collaboration bénéfique pour les deux parts. On peut dire les mêmes choses en ce qui concerne le domaine de l'archéobotanique, où la collaboration a commencé toujours à ce temps-là, surtout par les recherches de Felicia Monah et Marin Cârciuamaru. D'autres collaborations pluridisciplinaires et interdisciplinaires ont été établies avec les Facultés de Géographie-Géologie (pour l'entendement du paléo-environnement et du rôle joué par les facteurs géographiques dans la vie des communautés préhistoriques) et de Physique (surtout concernant l'application de quelques méthodes de datation absolue, comme la thermoluminescence). Petrescu-Dîmbovița, en tant que fondateur (1961) et rédacteur en chef de la revue *Arheologia Moldovei*, a initié dans ses pages, à partir du no. XI (1987), la rubrique „Recherches interdisciplinaires” (qui apparaît toujours), pour la promotion de l'esprit interdisciplinaire dans l'activité archéologique. La manière interdisciplinaire d'enseignement de la Préhistoire a été aussi avancée dans des cours, même par un cours spécial dédié aux méthodes modernes dans l'archéologie (professeur Attila László).

Après 1983, quand le professeur Mircea Petrescu-Dîmbovița a pris sa retraite (il est resté seulement professeur associé habilité à la direction de doctorat), les disciplines d'histoire ancienne et d'archéologie ont parcouru, jusqu'à l'année 1989, une voie descendante, en concordance avec la situation de la société roumaine de la dernière période du régime Ceaușescu. Comme partout dans l'enseignement supérieur roumain, l'embauchée de jeunes gradués et la promotion dans des universités a cessé et la spécialisation par doctorat a été réduite au minimum. Ainsi, après la retraite du professeur Marin Dinu (l'automne de l'année 1989), les disciplines d'histoire ancienne et d'archéologie restaient seulement en charge de deux professeurs (Attila László et Mihail Vasilescu), qui avaient le degré de lecteur/chargé de cours, bien qu'ils aient soutenu leur doctorat; des deux, seulement le premier avait des préoccupations archéologiques, y compris pour la Préhistoire. Les concours pour l'occupation de postes vacantes n'étant pas acceptés, le signataire de ces lignes a été transféré, au début de l'année universitaire 1989-1990, comme titulaire pour la discipline Histoire ancienne de la Roumanie.

L'effondrement du régime communiste a déclenché de même, graduellement, de profonds changements dans le domaine de l'enseignement et de la

recherche archéologique à l'Université de Iași. Mais, cette chose se produira dans un nouveau cadre d'organisation et législatif, par l'implication de nouvelles personnes et à des dimensions multipliées et diversifiées, ce qui nécessite une présentation à part.

En conclusion, l'étude de la Préhistoire à l'Université de Iași dans les années du régime communiste a été dominée par la personnalité du Professeur Mircea Petrescu-Dîmbovița, important représentant de l'archéologie de la Roumanie, créateur de l'école archéologique moderne à Iași et en Moldavie, qui a élevé, par son activité, la recherche archéologique de Iași à un haut niveau scientifique. Il a formé et a attiré dans la recherche archéologique des étudiants de mérite, créant une unité des forces impliquées dans le système de l'Université, de l'Académie et du Musée. En même temps, il a soutenu la recherche d'autres centres importants de Moldavie, en appuyant directement la formation de musées valeur et de quelques revues de spécialité à Piatra Neamț, Bacău, Suceava, Botoșani, Vaslui, Galați; la plupart des promoteurs locaux de ces musées ont été des archéologues et des historiens formés à l'Université de Iași. Ainsi, on a initié une manière de recherche, bien ajustée, capable, qui est restée efficace même après que Professeur Mircea Petrescu-Dîmbovița s'est retiré de l'activité didactique, et même après sa disparition.